

RENCĒNU ZIŅAS

2003. gada aprīlis

Nr. 29

Rencēnu pagasta informatīvais biļetens

PĀRDOMU SLEJA

Redzēt un just, kur Tu slēpies

Tu vēl klusē un nerādies man acīs, bet es jau dziedu par lazdu zeltputekļu ziedu skarām, ar kurām tu aizsedzi man acis, lai saules gaisma spožāk mirdz pār kūstošo sniegu plāvām.

Tu pieskāries man plecam ar kādu veca bērza nolīkušu zaru, bet, man atskatoties, pats slēpies kādā sīksikā ūdens pilē, kas rit pa baltsirmo tāsi uz saknēm.

Kad kāpu pāri grāvim lūkoties, vai vizbules jau baros skraida, tu sniedzi man savu roku, bet pēkšņi atlaidi... Es kritu – spalvainos pūpolos.

Es dusmojos un gāju pret vēju, bet atplauku smaidot, kad manos matos pini gaišo mākoņmalu lentes.

Tu redzēji, kā rit siltas asaras pār maniem vaigiem, jo sagaidu es Tevi – varbūt pirmā... Bet tu tikai karsti skūpstīji un teici – ka ziedi uzzied pavasari.

Kad līdz ar sārto sauli gulēt gāju, es lūdzu zvaigznēm, lai modina mani par katru tavu sperto sāli un teikto vārdu.

Tā kādu nakti tu biji atnācis un līcis zemei atmosties, tai dodot zaļo zāļu asnu spēku un kaut kur uzkalnītē spraužot māllepju zeltainos pirkstus, bet kokiem līcis atvērt acis...

No rīta tu dziedāji kopā ar strazda lielo apņēmību un cīruļa augšup ceļošo un lejup krītošo spītu, bet jau vakarā, kad vēl klusi čaloja sīkās ūdens straumītes, tu mani ietīni savās vēsajās miglas skavās.

Un paies laiks, kad teiksi, ka atdod visu manās vasarīgajās rokās, bet pats vēl izstaigāsi savus jaunības ceļus un nometīsies ceļos vecā bērza priekšā, kuram nu jau šis ir kurais pavasaris.

Es atmostos pēc nakts, kad gaidu jaunu rītu un dienu, lai savu namdurvju priekšā tavus kaisītos ziedus salasītu. Un kaut kur tālu, bet varbūt tuvu vēl pazīstama dziesma skan:

Es jūtu, ka aizeju ar saules stariem pie Tevis,

Kad zem pavasara baltā sniega

sniegpulkstenis vēl nav dzimis.

Es jūtu, ka kūstu kā lāstekā virs Tevis,

Un aizmirstu,

ko vēlš man kādreiz teicis...

Tāds esi, biji un būsi. Tu – pavasari.

Un ko tu ar manu sirdi dari?

Nepagurt pavasara darbos un nedarbos!

Vineta Kāge
kont. tālr. 9120635

Mēs atkal esam pavasarī, kaut arī ziema negrib atkāpties no savām pozīcijām. Pagasta padome šajā laikā ir apstiprinājusi 2002. gada budžeta izpildi. Aizkavējusies ir 2003. gada budžeta pieņemšana, bet šoreiz tas nebija atkarīgs no mums. Valsts budžeta pieņemšana aizkavējās un reizē kavējas arī pagasta budžeta pieņemšana. Pagasta 2003. gada budžetu pieņems aprīļa sēdē. Ir pabeigts darbs pie Valmieras novada apvienošanās projekta. Projekta apspriešanā piedalījās 6 pagasta deputāti. Publiskā apspriešana Rencēnos kultūras namā gan nebija visai apmeklēta.

Pagasta padome pieņēma izmaiņas sociālās palīdzības un pakalpojumu nolikumā. Konkrētāk ir noformulēts viss, kas saistīts ar pabalstu saņemšanu, kā arī ar citām izmaksām no sociālās palīdzības līdzekļiem atbilstoši jaunajam likumam par sociālo palīdzību un pakalpojumiem. Turpinās līdzdarbība pārrobežu, tūrisma attīstības projektā. Šobrīd Zviedrijā pieredzes apmaiņā atrodas D. Čilipāne un D. Oliņa.

No saimnieciskajām lietām gribas atzīmēt, ka turpinās kultūras nama remonts. Padomā ir vēl daudzas vajadzīgas lietas, bet par to spriedīsim pēc budžeta pieņemšanas.

Šajā gadā lielajos Dziesmu svētkos piedalīsies mūsu vidējās paaudzes dejojāji un folkloras kopa «Rota». Folkloras kopa piedalīsies arī folkloras festivālā. Visi pašdarbnieki svinēs savus svētkus pašdarbnieku vakarā un gribas teikt paldies visiem tiem, kuri vēlas un darbojas kultūras nama pulciņos.

Nosvinēsim Lieldienas un sāksies nebeidzamie pavasara darbi. Vēlu priecīgas Lieldienas un veiksmīgu pavasari.

K. Sedvalds

Kas notiek Rencēnos?

Pastāstīšu Jums kādu atgadījumu.

Ir ziemas vakars, taču par spīti asam vējiņam un kādai sniega pārslai es eju ārā. Nav tik vēls, lai citi jau listu zem segas, tāpēc par kādu pretimnācēju vai sekotāju nemaz nebrīnītos, taču, zinot, pa kādiem ceļiem tikai es mēdzu staigāt, tur var tikai zaķi skriet. Izstaigājos un gāju arī list zem segas. Vai tas bija nākamā, bet varbūt kādā citā dienā, kad uzzināju, ka manos ceļos īpaši «zaķi» skrējuši – pa stabiem vien kāpelējuši un koduši vadus. Tā teikt – katrs tagad uz savu roku: «zaķi» pa stabiem, kamēr «vilki» pa kūtiņām kādu centnerīti mazu cūciņu «nokniebj». Un ko citi vēl paspēj izdarīt?

Nākamajā «Rencēnu Ziņu» numurā noziedzības problēmas un to risinājuma meklējumi intervijā ar Valmieras lauku policijas vecāko iecirkņa inspektoru policijas kapteini Augustu Strazdiņu.

Un ticiet man – ne tikai par stabiem un sivēniem būs runa.

Ja arī Jums kas sakāms, zvaniet vai rakstiet!

Vinetai Kaķei

Rencēni,

Skolas iela 7,

LV 4232

Mob. t. 9120635

Par sociālo pabalstu 2003. gadā

Ar 2003. gada 01. janvāri ir stājies spēkā jaunais «Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums». Līdz ar to ir izmaiņas sociālās palīdzības saņemšanas kārtībā.

Šobrīd iesniegumi par sociālo palīdzību tiek pieņemti no cilvēkiem, kuri tiek uzskatīti par trūcīgiem, tas ir, ja ienākumi uz cilvēku pēdējos 3 mēnešus ir mazāk par 35,- Ls. Tāpēc, lai saņemtu pabalstu, ir jāierodas pagasta padomē un jāraksta iesniegums ar lūgumu piešķirt trūcīgas personas vai trūcīgas ģimenes statusu. Dažreiz var gadīties, ka saņemam tikai šo izziņu, kura dod atlaides samaksā par uzturēšanos slimnīcā. Papildus jāiesniedz ģimenes iztikas un ienākumu deklarācija. Ja esat darbspējīga persona, tad jāiesniedz izziņa no Valsts Nodarbinātības dienesta. Ja saņemam valsts pabalstus, tad jāiesniedz izziņas no sociālās apdrošināšanas aģentūras. (Par citām izziņām informāciju varat saņemt pagasta padomē). Ir arī iespēja saņemt dažus pakalpojumus, bet par tiem jums būs jāmaksā pašiem. (Skatīt Sociālo nolikumu).

Gribu vērst uzmanību uz to, ka, neskatoties uz šobrīd grūtajiem dzīves apstākļiem, visi panākumi tomēr ir Jūsu pašu darbotiespējās, vēlmēs un prasmēs. Ne vienmēr bezizeja ir bezizeja. Sociālā palīdzība nebūt nav naudas atmaksāšana par kādu Jūsu darbību, bet gan palīdzība krīzes situācijā. Jūs vien-

mēr tiksiet uzklauti, ja tāda būs Jūsu vēlme. Varbūt kopīgi padomājot, mēs varam atrast Jūsu neveiksmju cēloni. Es būtu ļoti priecīga, ja tie, kuriem vajadzīga sociālā palīdzība, jau nāktu ar savām ierosmēm, kā mēs varētu Jums palīdzēt. Skanēs varbūt nepatīkami, bet der padomāt arī par to, kāpēc mani, darba spējīgu cilvēku, nepieņem kādā darbā. Mūsu pagastā tomēr ir daudz lielu zemnieku saimniecību, kurās laiku pa laikam piedāvā kādu darbu. Tas būtu kādam īslaicīgs, bet tomēr atbalsts. Ieklausīsimies sevī, varbūt arī kritiski pavērtēsim sevi un novērtēsim to, ko protam. Es ceru, ka rīti sākas ar domu, ka šodien saulīte spīd tieši Jums, jo Jūs esat tie, kuri spēj sakopt savu māju, savu saimniecību, savas ģimenes budžetu. Spējat mīlēt sevi, savus bērnus, ģimeni. Nekad neuzskatiet cilvēku par bezcerīgu, brīnumi notiek katru dienu, tā teicis ir H. Džeksons-Brauns. Man gribas piekrist, jo mēs katrs dzīvojam savu dzīvi, mums katram ir sava sūtība uz šīs zemes. Es patiesi ceru uz sadarbību un vēl u Jums veiksmi. Es jūs uzklaušīšu katru ceturtdienu no plkst. 9.00–12.00, 13.00–15.00.

Ar cieņu

pagasta sociālā darba organizatore A. Ločmele

Apstiprināts
Rencēnu pagasta padomes sēdē
2003. gada 19. martā (protokols Nr. 3)

Rencēnu pagasta Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības N o l i k u m s

I. Vispārējie noteikumi par sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību

1. Rencēnu pagasta padomes sociālās palīdzības dienesta uzdevums ir sniegt sociālos pakalpojumus vai organizēt to sniegšanu pamatojoties uz «Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu».

2. Sniegt materiālu atbalstu krīzes situācijā nonākušām trūcīgām ģimenēm vai personām, lai nodrošinātu viņu pamatvajadzības.

(Par pamatvajadzībām tiek uzskatīts – ēdiens, apģērbs, mājoklis, veselības aprūpe, obligātā izglītība).

3. Veicināt darbaspējīgo personu līdzdarbību savas situācijas uzlabošanā.

II. Pašvaldības pienākumi un uzdevumi sociālās palīdzības sniegšanā

1. Veikt sociālo darbu ar personām, ģimenēm un personu grupām.

2. Sniegt sociālo palīdzību trūcīgām ģimenēm. Sociālā palīdzība ir naudas vai mantiskais pabalsts, kura piešķiršana balstās uz materiālo resursu novērtēšanu ģimenēm, kurām trūkst līdzekļu pamatvajadzību apmierināšanai.

Par trūcīgu atzīstama ģimene vai persona, ja tās ienākumi uz katru ģimenes locekli pēdējo 3 mēnešu laikā nepārsniedz Ls 35,- mēnesī un ja:

- tai nav naudas līdzekļu uzkrājumu kredītiestādēs,
- nepieder vērtspapīri,
- nav parādsaistību,
- nepieder īpašums, kuru var izmantot ienākumu gūšanai,
- nav apgādnieku,
- nav noslēgtu uztura līgumu,
- tā nav valsts pilnīgā apgādībā,
- tā nav izsniegusi aizdevumu.

3. Sniegt sociālos pakalpojumus vai organizēt to sniegšanu.

4. Noteikt klientu līdzdarbības pienākumu.

5. Izstrādāt sociālo pakalpojumu mērķprogrammas un priekšlikumus jaunu pakalpojumu ieviešanai.

6. Sniegt informāciju pagasta iedzīvotājiem par sociālo palīdzību pagastā.

III. Sociālo pakalpojumu sniegšanas kārtība

1. Sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību organizē pagasta padomes izvirzīts darbinieks.

2. Sociālos pabalstus, saskaņā ar pagasta padomes lēmumu, piešķir sociālais darbinieks, pamatojoties uz personas ienākumu un materiālā stāvokļa izvērtējumu un ģimenes dzīves apstākļu pārbaudi.

3. Bez personas ienākumu un materiālā stāvokļa

izvērtēšanas, pašvaldība piešķir vienreizēju naudas vai mantisku pabalstu dabas stihijās un nelaimes gadījumos cietušajiem un apbedīšanas pabalstu.

4. Klients, lai saņemtu sociālo palīdzību, iesniedz pašvaldībā iesniegumu un iztikas līdzekļu deklarāciju par trūcīgas personas statusa noteikšanu.

5. Iesniedzot deklarāciju klienta pienākums ir:

- sniegt patiesas ziņas par sevi un ģimenes locekļiem,
- darbaspējīgām personām iesniegt izziņu no Valsts nodarbinātības dienesta
- medicīnas izziņu par darba nespēju,
- izziņu par ienākumiem no algota darba pēdējo 3 mēnešu laikā,
- izziņu par uztura naudas apmēru par pēdējiem 3 mēnešiem, vai izziņu no tiesas par uzturlīdzekļu piedziņu,
- aktīvi iesaistīties savas problēmas risināšanā,
- aktīvi darboties, lai palielinātu savu pelnītspēju un ienākumus,
- saņemto sociālo palīdzību izmantot tikai paredzētajam mērķim.

6. Trūcīgai personai, kurai ģimenes ienākumi ir zemāki par Ministru kabineta noteikto garantēto minimālo ienākumu līmeni t.i. Ls 15,- mēnesī, kuras pilda līdzdarbības pienākumus (par ko tiek noslēgta rakstiska Vienošanās pagasta padomē), ir tiesības saņemt no pašvaldības starpības piemaksu garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai.

7. Pēc trūcīgas ģimenes vai personas statusa piešķiršanas, klients saņem pagasta padomē «Izziņu par atbilstību trūcīgas ģimenes» statusam.

8. Klienta tiesības ir:

1. Saņemt sociālo pakalpojumu par daļēju vai pilnīgu samaksu:

- sociālo aprūpi, ja vecuma, funkcionālo traucējumu dēļ ir grūti sevi aprūpēt.
- transporta pakalpojumus,
- ievietošanu pansionātā,
- valsts nodrošinātos pakalpojumus (tehniskie palīgīdzekļi u.c.)

2. Saņemt sociālo pabalstu:

- garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai,
- bērnam ēdināšanas izdevumu segšanai,
- malkas iegādei apkures sezonai,
- daļējai izdevumu segšanai par operācijām.

IZGLĪTĪBA

Mācību darbs Rencēnu pamatskolā

Rit spraigākais darba laiks skolā – ikdienas mācību darbs, rajona mācību olimpiādes, koru un deju kolektīvu skates, sporta sacensības, konkursi...

I semestri beidzot, 5.–9. kl. skolēni saņēma liecības ar vērtējumu katrā mācību priekšmetā ballēs (1–10 balles). Šajā klašu grupā mācās 119 skolēni, t.sk. 57 meitenes un 63 zēni.

17 skolēnu jeb 14% liecībās vērtējums 7 un vairāk. Īpaši priecājamies par skolēniem, kuru vidējais vērtējums virs 8:

Liene Bankava	9. kl.	– 8,1
Kalvis Kalniņš	9. kl.	– 8,0
Māra Brūne	6. ^A kl.	– 8,0
Dace Lapsa	6. ^A kl.	– 8,1
Rūta Goba	5. kl.	– 8,3

Vidējais vērtējums virs 6,5 bija 43 skolēniem (36%). Taču 35 skolēnu (29%) darba vērtējums kādā no mācību priekšmetiem nepietiekams (mazāk kā 4). 15 no viņiem zināšanas vājas vienā vai divos priekšmetos, pārējiem vairākos.

II semestra sākumā šie skolēni tikās individuālās sarunās ar skolas vadību, pieaicinot arī vecākus, lai apspriestu, kā organizēt darbu un kas nepieciešams, lai uzlabotos rezultāti:

29. aprīlī notiks skolas pedagoģiskās padomes sēde, kurā tiks pieņemts lēmums par kritērijiem skolēnu pārcelšanai nākošajā klasē. Grozījumi Vispārējās izglītības likumā nosaka, ka skola informējot izglītojamo vecākus, lemj par izglītojamo pārcelšanu nākamajā klasē. Ar 2003. gada 1. septembri stājas spēkā grozījumi par vispārējās pamatizglītības programmas apguves apliecināšā dokumenta – apliecības saņemšanu:

«Ja izglītojamais nav ieguvis vērtējumu kādā no mācību priekšmetiem gadā vai kādā no Valsts pārbaudījumiem vai arī vairāk kā trijos no tiem saņēmis vērtējumu, kas atbilstoši Valsts izglītības standartā noteiktajai izglītojamā (skolēna) mācību sasniegumu vērtēšanas kārtībai ir zemāks par 4 ballēm, viņam tiek izsniegta liecība.»

Februāris, marts ir «karstākais» mācību olimpiāžu laiks. Mūsu skolēni piedalās visās rajona rīkotajās mācību priekšmetu olimpiādēs, gūstot ļoti labus rezultātus:

Liene Bankava 9. kl.	I v. rajona matemātikas olimpiādē un veiksmīga dalība Valsts olimpiādē Rīgā (sk. I. Krieva)
	I v. bioloģijas olimpiādē (sk. N. Pincere)

Kalvis Kalniņš 9. kl.	I v. ķīmijas olimpiādē (sk. N. Pincere)
	II v. fizikas olimpiādē (sk. I. Rozīte)
	III v. mājāsaimniecības olimpiādē (sk. Ģ. Grava)
Guna Doķe 8. kl.	II v. biznesa ekonomikas pamatu olimpiādē (sk. D. Oliņa)
Kristīne Goba 7. kl.	II v. ģeogrāfijas olimpiādē (sk. D. Oliņa)
Elīna Ozola 7. kl.	II v. vizuālās mākslas olimpiādē (sk. A. Skrodere)
Madara Gudre 8. kl.	II v. vizuālās mākslas olimpiādē (sk. A. Skrodere)
Dace Lapsa 6. ^A kl.	III v. ģeogrāfijas olimpiādē (sk. D. Oliņa)
Ilgvars Skračs 5. kl.	atzinība matemātikas olimpiādē (sk. I. Krieva)
Kristīne Bauģe 6. ^A kl.	atzinība matemātikas olimpiādē (sk. I. Krieva)
Ance Oliņa	atzinība rajona un novada sākumskolas kombinētajā olimpiādē (sk. G. Lapers)
Lauris Borkovskis	atzinība rajona un novada sākumskolas kombinētajā olimpiādē (sk. M. Ivanova)
Olimpiādes vēl notiek arī aprīlī.	

Priecājamies par kuriem, kuri veiksmīgi parādīja savu sniegumu skatē un 5.–9. kl. koris izcīnīja tiesības piedalīties novada skatē (sk. M. Maļikena).

2002./2003. m. gada Valsts pārbaudes darbu grafiks

3. kl.	13.–15. maijs	kombinētā ieskaite
6. kl.	16. maijs	matemātika
6. kl.	21. maijs	latviešu valoda
9. kl.	26.–27. maijs	angļu/krievu val. ieskaite
	28. maijs	sporta ieskaite
	30. maijs	vēstures, soc. zinību ieskaite
	2. jūnijs	dabaszinību ieskaite
	4. jūnijs	eksāmens matemātikā
	6. jūnijs	eksāmens latv. val. un literatūrā

Veiksmīgu mācību gada noslēgumu!

Mācību pārzine Dina Oliņa

Vai tu cieni savu valodu?

Vai tev vienmēr izdodas izteikt vārdos savas domas un jūtas? Vai tu spēji uztvert sacīto un rakstīto tieši tā, kā autors gribējis? Vai esi izjutis vārda nozīmes vissīkākās nianšes?

Šobrīd pasaulē ir ap 6700 valodu. Tā ir civilizācijas bagātība un kalpo ne tikai kā saziņas līdzeklis, bet gan kā nacionālās identitātes pamats.

Viss pasaulē ir apdraudēts, arī valodas, starp tām pastāv konkurence. Latviešu valodu kā dzimto valodu pasaulē lieto vismaz 1,8 miljoni cilvēku, Latvijā – 1,4 miljoni. Blakus savai dzimtajai valodai 0,6 miljoni cilvēku arī runā latviešu valodā. Tātad latviešu valoda pieder pie lielajām, pilnīgi neapdraudētajām valodām, tomēr jāņem vērā lielo valodu grupas, jo tajās pašlaik runā 51% zemeslodes iedzīvotāju.

Galvenās konkurentes latviešu valodai ir angļu un krievu valodas, jo tās pieder pie lielo valodu grupām, un to ekonomiskā vērtība ir ļoti augsta.

Valodu rangū tabulā mūsu, latviešu, valoda atrodas 150. vietā. Tās pamatā vidus dialekts, folkloras valoda un veclatviešu rakstu valoda. Latviešu valodai Valsts valodas statuss ir kopš 1988. gada 6. oktobra.

Valodas pareiza lietošana liecina par runātāja un rakstītāja inteliģenci un viņa attieksmi pret valodas kultūru. Jāatzīst, ka «pakāpeniski mazinās aktīvs atbalsts latviešu valodai un ieinteresētība literārās valodas izkopšanā, īpaši jaunās paaudzes vidū», saka Latvijas Universitātes docētājs, valodnieks, tulkotājs Juris Baldunčiks. Šis teiktais zīmējas arī uz tevi, lasītāj!

Izkop sevī valodas izjūtu! Parādi, cik ietilpīgs ir vārds! Caur vārdu mācies saprast vairāk, tā tu arī ieraudzīsi vairāk! Pavēro, cik skaista ir valoda, kurā tu runā! Nedari tai pāri!

Ilva Birzko

Draugos ar valodu

Janvāra mēnesis Rencēnu pamatskolā tika veltīts **VALODĀM**: latviešu, angļu un krievu. Latviešu valodai veltītajās aktivitātēs skolēniem vajadzēja izteikt savas labākās domas un jūtas domrakstos (9. klasēm), bet 6.-8. klašu skolēni veidoja literārās pasakas par tēmu «*Ciemos pie Valodas*».

No 6.-9. klašu 97 skolēniem saņemti 95 domraksti un radošie darbi. Tie katrs ar kaut ko atšķiras, bet interesantāko darbu autori ir:

6. klasēs – E. Munce, J. Liepiņš, M. Brūne;

7. klasē – A. Ārgale, A. Baltiņš, D. Buračevska, K. Pincere, K. Goba, I. Timčuks, V. Žingels;

8. klasē – I. Bīviņa, N. Buračevskis, G. Doķe, G. Graudiņa, A. Žingeļe;

9. klasēs – I. Timčuks, L. Peiča, Z. Ččina, G. Ābelīte.

Otrs darbs, kas prasīja īpašu koncentrēšanos, balstījās uz zināšanām (8.-9. klašu skolēniem), pārējiem māka pārrakstīt pareizi tekstu, bija glītraksts, atbilstoši prasībām: «darba galvas» daļas izkārtojums, precīzs noraksts, raksts līdz malīnai, pareizi pārnesti vārdi, darba kultūra. Šis uzdevums izrādījās visgrūtākais, tāpēc augstāko vērtējumu – 10 balles nesāņēma neviens no 77 rakstītājiem, bet par glītākajiem un pareizākajiem darbu veicējiem nosaukšu:

6. klasēs – D. Lapsu, E. Munci, D. Zeltiņu, K. Robaku, L. Lasi, J. Liepiņu, M. Balceru, E. Gohu, I. Augusti, M. Brūni, S. Kolču;

7. klasē – E. Ozolu, K. Pinceri, K. Gobu, I. Timčuku, S. Musti, D. Buračevsku;

8. klasē – G. Graudiņu, G. Liepiņu;

9. klasēs – Z. Ččiņu, L. Bankavu, S. Kolču, U. Buņķi.

Ari ikdienas latviešu valodas rakstu darbos šo skolēnu vēlēšanos kārtīgi rakstīt esmu pamanījusi un novērtējusi.

Trešais un ceturtais uzdevums bija izvēles darbs. Katrs rakstītājs atsevišķi un visi kopā veidoja Domu mozaiku par valodu, latviešu valodu un savu valodu, to izsakot ar mākslinieciskās izteiksmes līdzekli – salīdzinājumu.

Visus 45 skolēnu domu graudus varējām izlasīt stendos, bet tagad tie glabāsies katra skolēna «personas lietā». Pats sarežģītākais, bet tomēr interesantākais izrādījās darbs pie Akrostiha veidošanas (dzejolis, kurā rindu pirmie burti veido kādu vārdu, šoreiz «Valodiņa»).

Vērtēšanai tika iesniegti 15 darbi, bet tie bija ļoti neparasti: K. Kalniņam pat 3, K. un R. Gobām, L. Ješkinai, A. Švernai, Z. Ččiņai, A. Baltiņam, M. Dudelim, E. Ārgalim, E. Goham, D. Liepiņai, I. Galgatāvičiūtei, E. Zaķītei, I. Augustei, I. Lasei.

Tie skolēni, kuri bija iesnieguši darbus visās kategorijās, saņēma «10» balles literatūrā.

Skolas līnijā, stāstot par valodu un saziņas kultūru, uzstājās 50 skolēni no 5.-9. klasei, kuriem, noslēdzot 1. mācību semestri latviešu valodā, vērtējums liecībā bija no 6.-9 ballēm.

Visās klasēs notika skatuves runas konkurss «*Zvirbulis-2003*». Pēc tam skolas konkursā piedalījās 29, bet par labākajiem neitrāla žūrija (bijušās skolotājas S. Auniņa, G. Saliņa un pagasta bibliotekāre D. Munce) atzina Elinu Hāni 3.b klasē un Dināru Kluci 5. klasē. Vīpus mācīja skolotājas M. Ivanova un I. Mūrniece. Ari rajona konkursā abi runātāji bija brīnišķīgi, taču citiem spēle ar vārdiem izdevās nedaudz labāk. 2. vietas ieguva M. Brūne, G. Doķe, L. Mihailova, I. Pincere, A. Maļikena, M. Zamuels, bet trešie M. Cēsniņa, D. Piebalgs, M. Ciguzis, I. Timčuks un specvērtējums 4. klases grupveida priekšnesumam: J. Krievs, V. Šimoņaks, J. Liepiņš.

Labs un interesants darbs beidzies, bet kā gribētos, lai skolēni savos domrakstos un stāstījumos meklētu un vēlētos atrast vispiemērotākos vārdus domu izteikšanai.

Tā ir māka no vārdiem uzburt neparastas ainas, un dažreiz pat izteikt neizsakāmo.

Lai turpinās darbošanās ar vārdu, jo tā attīsta katra domāšanu, lai mūsu ikdienas runa liecina par prasmi cienīt un kulturāli lietot dzimto valodu!

Kā ceļamaizi šajā grūtajā nodarbē dodu līdzī B. Saulīša brīnišķīgos vārdus:

*«Kas ciena valodu, tas sevi ciena,
Bet tas, kam mātes valoda par grūtu,
Nav savā mūžā cienījis nevienu.»*

*Inese Birzkope,
Rencēnu pamatskolas
latviešu valodas un literatūras skolotāja*

Pasākumi Rencēnu pamatskolā

Pavasaris mūsu skolā, kā jau tas ierasts, ienāk ar mācību gada darba rezumējumu un atskatu uz pulciņu un kolektīvu veikumu. Īsumā par tradicionālajiem pasākumiem, kuri notiks mācību gada noslēgumā.

- 9.05.** Mātes dienai veltītais skolēnu pašdarbības kolektīvu koncerts un skolēnu darbu izstāde.
- 15.05.** Rajona skolēnu Dziesmu svētki Dikļos.
- 16.05.** Pasākums «Laureāts-2003».
Koncertā piedalīsies Valmieras mūzikas skolas koris un vadītāja Irēna Zelča.
- 23.05.** Pēdējais zvans 9. klasei.
- 24.05.** Bērnu svētki Valmieras pilsētā. Ceram, ka būs iespēja tajos piedalīties arī Rencēnu dziedātājiem un dejotājiem!
- 28.05.** Rūjienas novada sākumskolu deju kolektīvu saiets «Pavasara dejotājs» Rencēnu kultūras namā.
- 13.06.** Pamatskolas izlaidums 9. klasei.

Aicinām vecākus būt par atbalstītājiem un ieinteresētiem skatītājiem!

Skolotāja Daiga Kīna

Līdzdēnu Valdorfa skola

Par šo mācību iestādi vecāku domas dažādojas. Vairāk jaušams klasiskais attieksmes variants, proti – jā vai nē. Vecākiem ir jāizlemj, vai uzticēt savu bērnu pedagogiem, kas strādā ar

metodēm, ko izstrādājuši R. Šteiners un Gēte, bet savulaik praktizējuši izcilie latviešu pedagogi J. Cimze, Z. Mauriņa, J. Grete, vai virzīt viņu pa tradicionālo izglītības apgūšanas ceļu.

Tas, protams, ir jāizšķiras vecākiem pašiem. Šajā sakarā Līdzdēnu Valdorfa skolas kolēģija sadarbībā ar esošo vecāku padomi 16. aprīlī rīko iepazīšanās dienu ar potenciālajiem audzēkņiem viņu vecākiem un interesentiem.

Skola dibināta 1997. gada 1. septembrī. Mācību iestāde ir licencēta un akreditēta. Šobrīd skola izaugusi līdz 7 klasei un skolēni mācās unikālajā ekoloģiskajā celtnē «Kraģīšos», kuras celtniecībā aktīvi piedalījās arī vecāki. Skolā tiek realizēta Valdorfa pedagogijas programma, kura tiek saskaņota ar vispārīzglītojošo skolu programmu. Skolā darbojas ārpusstundu pulciņi – angļu valodā, šūšanā, amatniecībā. Katru mēnesi notiek ārpusklasses pasākumi.

* Ir trīs veidi, kā skolotājs var rosināt bērnus mācīties: bailes, godkāre un mīlestība. Valdorfa skolā norobežojas no pirmajiem diviem ceļiem, cenšoties visu panākt ar mīlestību. Bērnam pret mācību vielu jāizturas ar mīlestību, nevis nepieciešamības vai pašlabuma dēļ.

* Mūsu bērni met laipu uz nākotni. Tieši viņiem būs jārisina globālās prasības, ar kurām drīz saskarsies cilvēce. Risinājumi prasīs varēšanu tādās dzīves jomās, par kurām tikko sākam apjaust. Šodien izglītībai jāattīsta bērnam tādas spējas, kas sniedzas pāri vispārpieņemtajiem uzskatiem par zināšanu līmeni mūsdienās. Valdorfa pedagogija nodarbojas ar šo problēmu un meklē iespēju piedalīties tāda cilvēka veidošanā, kas būtu kultūras un progresu virzītājs.

* Dr. Eliots Aizners, izglītības un mākslas profesors no Stanfordas Universitātes uzskata, ka «valdorfa pedagogijai» piemīt neatkārtojamas īpašības, kas sevī slēpj vienreizējas iespējas uzlabot mācību iestāžu darba kvalitāti. Ir pienācis laiks ļaut sabiedriskajām skolām iespēju brīvi pārņemt valdorfa pedagogijas idejas. Manuprāt, pārāk ilgi valdorfa pedagogija ir bijusi nobīdīta diskusiju un uzmanības otrajā plānā. Tai jāvelta tāda uzmanība, kādu tā sen ir pelnījusi.

Līdzdēnu Valdorfa skolas kolektīvs

Mācās pieņemt lēmumus un sadarboties...

Kad liekam bērniem pārāk ātri pieaugt, mēs laupām viņiem iespēju attīstīt sevi tikai bērnībā iegūstamas īpašības.

Dārziņš stāda kokus, kuru briedumu viņam nebūs lemts skatīt savām acīm, tāpat mums, kad kopjam kaut ko topošajā cilvēkā, jāredz tālāk par rītdienu un pirmo skolas dienu. Šajā ceļā nozīmīgs ir katrs solis, tomēr mēs nedrīkstam aizmirst galveno mērķi – likt pamatus bērna fiziskai veselībai un individualitātei.

Kā dzīvot, lai būtu saskaņā pats ar sevi, bērniem, apkārtni, dabu? Kā dzīvot, lai gaišās domas, kas mājā mūsos, nepaliktu apslēptas, bet tiktu dalītas ar pārējiem? Pirmkārt tā ir dzīve mīlestībā. Mīlestībā dzīvojot, bērns gūst iztēles spēku, vēlēšanos augt, prieku būt kopā ar saviem vienaudžiem. Tad bērns jūtas drošībā. Otrkārt, tas ir ritms. Ja bērna diena ir sakārtota ritmā, tad bērns gūst augšanas spēkus. Treškārt, tā ir radošo spēku attīstība. Bērns ir radītājs, un mums jādod viņam iespēja radīt. No bērna iztēles atkarīgs – cik tālu viņš dosies savās izjūtās. To noteiks viņa raksturs un temperaments, bet visam pāri – bērna dvēsele.

Pēc tādiem principiem darbojas Rencēnu alternatīvais bērnudārzs.

Bērnudārzā bērni mācās sadzīvot cits ar citu, kopīgi spēlējoties, ejot rotaļās, zīmējot, veidojot, gleznojot, sienot, aužot un cepot maizītes. Bērni mācās godbijību pret apkārtni pasauli – katru

kociņu, akmentiņu un pret visu, kas ir apkārt. Jau no mazotnes bērns iemācās būt brīvs, dzīvojot un darbojoties ritmā un ievērojot savas rīcības robežas.

Bērnudārzā apmeklē 15 bērni, no kuriem 5 katru dienu mēro ceļu no Valmieras. Bērni ir vecumā no 2–7 gadiem. Bērnudārzs ir atvērts darba dienās no 7.30–17.00. Dzīvojam visi kā draudzīga ģimene un mēģinām ar visiem ikdienas darbiem tikt galā paši. Drošības sajūtu un uzticēšanos pasaulei veidojam caur noteiktu un nemainīgu dienas ritmu, tas pasargā bērnus no stresa un pārslogdzes. Katru dienu bērni rotaļājas un arī strādā – nopietni un centīgi. Mācību process ir cieši saistīts ar gada rituma izjūšanu un gadskārtu svētku svinēšanu. Kopīgi mēs ieejam skaistajā pasaku pasaulē, kas bagātina mūsu vārdu krājumu, izkopj valodu un fantāzijas spēju. Pašu izdomātajās lomu rotaļās tiek izspēlētas dažādas dzīves situācijas. Bērni mācās pieņemt lēmumus un arī sadarboties.

Lielākie bērni apgūst burtu un ciparu valstību, kā to prasa mūsu Valsts izglītības likums.

Mēs gaidām arī jaunus draugus.

Varat nākt ciemos vai zvanīt pa tālruni 59105, 6421777.

Rencēnu alternatīvās pirmsskolas izglītības iestādes kolektīvs

Daba mums – mēs dabai

Cilvēka ētiskais pienākums ir nodrošināt dzīvnieku, augu saglabāšanu dabā. Katrs īpatnis pats par sevi ir vērtība, dabas skaistums. Cilvēku morālais pienākums ir tos aizsargāt.

Nevienam nav ļauts bez dibināta iemesla nogalināt dzīvnieku, darīt tam sāpes, kaitēt, izpostīt vidi.

Cietsirdība pret dzīvību liecina par sabiedrības morālo pagrimumu. Viens no cilvēka un sabiedrības kultūras brieduma pakāpes rādītājiem ir tā attieksme pret dabu, vidi, kurā cilvēks dzīvo. Kā cilvēks sargā dabas vērtības, kuras daba mums dāsni dāvā.

Vislielākā nozīme ir tām zināšanām par dabu, dzīvniekiem, kuras iegūst bērnībā. Tās ir paliekošas no paaudzes paaudzē pārmantotas. Tādēļ Latvijas jaunatnes centrs aicina visus bērnus, skolotājus un vecākus iesaistīties kopējā pasākumā «Dzīvnieku draugu skola» no š. g. februāra līdz 2004. gada 5. septembrim.

Ko mēs varam darīt?

Mācīt saskatīt skaisto sev apkārt, radīt un veidot skaistu un tīru vidi sev apkārt. Mācīt rūpēties par saviem mājdzīvniekiem, tos novērot, mīlēt un kopt. Neļaut saviem suņiem traucēt savvaļas dzīvniekus mazuļu audzēšanas laikā, ziemas sniegos. Iekārtot savos mežos dzīvnieku barotavas, atbrīvojot no sniega stirnu naktsguļas vietas, rūpēties par putniem aukstā ziemā. Kopīgi gatavot un izlikt putnu būrišus mežos, dārzos, pie mājām. Saglabāt skudru pūžņus.

Nededzināt to nelaimīgo kūlu!

Ir vēl daudz citu vērtīgu lietu dabā, kas prasa mūsu sirdis un rokas. Mācīsim bērniem to redzēt un izaugt par saprātīgiem un gudriem cilvēkiem!

Skolotāja R. Ozoliņa

NO RENCĒNU PAGASTA VĒSTURES

Bērziņas kundzes tējnīca Rencēnos

Pastāstīšu par to vietu, kur tagad ir Čilipāna veikals. Agrāk, pirms Otrā pasaules kara, tajā vietā bija Bērziņa mammas jeb Bērziņa kundzes tējnīca. Dažs godināja par Bērziņkundzi, bēd dažs par Bērziņa mammu. Tējnīca atradās mājas vidusdaļā un uz Valmieras pusi. Mājas vidus daļā vienā istabīnā uz ielas pusi, bija frizētava. Tur par frizieri strādāja Pēkšēnu Marta. Tējnīcā varēja dabūt arī siltos ēdienus un arī dzeramos. Vīnu, alu, tēju un vēl citus, izņemot alkoholu. Lai labāk peļņa nāktu un būtu vairāk apmeklētāju, Bērziņa kundze tirgojās arī nelegāli ar alkoholu. To bēdzināja lejas šķūnī sienā. Tas šķūnis vēl tagad ir saglabājies. Kad vīriem pietrūka dzeramā, tad sūtīja manu māti, lai atnes. Dažreiz es arī gāju līdz mātei rādīt uguni ar vējlukturi. Tirgus dienās jau tur bija daudz apmeklētāju. Dažreiz ieskurbušiem vīriem, lai vairāk pelnītu, Bērziņa mamma par diviem latiem rādīja arī savus apaļumus. Vīri maksājuši arī, un Bērziņa kundze priecīga kad nāk peļņa. Mājas galā uz tagadējās pagasta mājas pusi bija Poreitera veikals. Tur varēja dabūt rūpniecības preces, kā arī pārtikas preces. Mājas galā bija mazs pagrabiņš kur glabājās petroleja. Veikalā saimniekoja Poreiters ar savu kundzi. Vēl par dienesta meitu bija tāda Skaidrīte. Pagrabs bija arī zem mājas, kur glabājās produkti. Lejas pusē vēl bija pirtiņa ar tādu nelielu istabiņu. Tur bieži vien mītnējās tāds kurpnieks Mika. Viņš dzīvoja Zeltos lejas mājā pie upītes. Tagad tā māja vairs nav, jo tur uzpludināts

dīķis. Tā kā Mika bija klibs, viņš iedzēris tik tālu nevarēja aiziet. Tad atļāva viņam pārgulēt pirtiņā. Vēl jau bija tāds Apinis un vēl kādi, kā arī pats Bērziņš. Mājas augšējā stāvā kara laikā dzīvoja vācieši. Tāpēc jau arī tur krievi šāva un meta bumbas. Tā tā tējnīca nodega kara laikā. Bet vāciešiem netrāpīja, jo tie visi jau sen bija gabalā.

Aicinu vecākās paaudzes pagasta iedzīvotājus dalīties savās atmiņās par cilvēkiem, apdzīvotām vietām, mājām un notikumiem Rencēnu pagastā.

Herberts Baltgalvis

Ugunīgās pēdas

Laiks savā skrējienā ierakstījis Rencēnu pagasta vēsturē arī notikumus, kuri saistās ar ugunsdrošību un ugunsdzēsību. Tā pirms 117 gadiem pie mums tika dibināta Savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrība, pirms 96 gadiem BUB kolonna (komandieris A. Pērle, dzēsēji – 24 vīri un inventārs – divas šļūtenes), bet pirms 68 gadiem BUB (komandieris R. Kreišmanis, kuru apstiprināja 1936. gada 13. februārī).

Mijušies gadsimti, varas, BUB, to vadītāji, tikai nemainīga palika daudzu ģimeņu attieksme būt par brīvprātīgajiem ugunsdrošības sardzē nu jau ceturtajā paaudzē. Tuvojās 17. maijs – Ugunsdzēsēju profesionālie svētki, tāpēc ir vēlme palūkoties vēsturē. Esmu savākusi atmiņu fragmentus no cilvēkiem, kuri vistiešāk saistīti ar šo atbildīgo, dzīvībai bīstamo, bet visiem tik vajadzīgo drošības garantu.

Trīsdesmitajos gados īpaši labvēlīga bijusi pagasta iedzīvotāju atsaucība. Sākts ar mazumiņu. Pirmā ūdens ņemšanas vieta – diķis – greznojos tagadējās pagastmājas sānos. Galvenā rūpe par drošību atradusies uzņēmēja R. Kreišmaņa rokās. Sākumā izbirkumi notika ar zirgiem, ūdeni sūknēja ar rokas sūkni.

Kad kara atbalss nogranda pāri Rencēniem, cilvēki aizceļoja. Arī pirmā izbirkuma mašīna ar šoferi E. Šnikvaldu šķērsoja kaimiņvalsts Igaunijas robežu uz neatgriešanos. Šajā laikā ugunsnelaimes bija iznīcinājušas vairākas mājas un uzņēmumus (gandrīz katrā bija kāda ražotne), tāpēc cilvēku vēlme bija domāt par savu un ipašuma turpmāko drošību. Viens no spilgtākajiem jaunveides procesiem Rencēnu BUK sākās ar tā vadītāja A. Miķelsona darbošanos (no 1946. gada līdz 1972. gadam). Piecdesmitajos gados tika nolemts bijušajā Kreišmaņa ipašumā esošo zemi pārveidot par Ugunsdzēsēju parku. R. Vektore, būdama mācīta speciāliste, izstrādāja tā plānu. Lai iegādātos dzēsanas inventāru un veiktu apstādījumus, vīriem palīdzēja viņu ģimenes, īpaši Dāmu komitejas pārstāves. Viņas nepārtraukti rīkoja pavasara un rudens

gadatirgus, rokdarbu izstādes – pārdošanas, koncertus, teātra izrādes un balles, lai iegūtu naudas līdzekļus, vāca ziedojumus. Rencēnieši bija atsaucīgi. Un tad nopirka nepieciešamo, labiekārtoja diķi, uzcēla nelielu Depo, un jaunajā Ugunsdzēsēju parkā droši sāka augt un ziedēt no Rīgas Botāniskā dārza un Kalsnavas kokaudzētavas vestie eksotiskie košuma krūmi un ziedi. Parka teritorija sniedzās līdz bijušajai papeļu rindai, bet aizritēja daži gadi, un kolhoza «Zelta druva» vadībai ievajadzējās tieši šajā laukumā celt jaunās siltumnīcas. Kādu rītu no stādīpiem vairs nebija palicis pāri nekas, viss nolīdzināts. «Zēl, varēja taču pateikt, un stādīpi būtu izrakti un paglabāti» – tā saka V. Kalniņa, kura kopā ar tēvu nesavtīgi bija piedalījusies parka ierīkošanā. Diķis tika aizbērts, bet ugunsdzēsēji nerimās. Tā sešdesmitajos gados R. Vektore veidoja kārtējo parka plānu Valkas ielā. Darbi sākās no jauna. Uzcēla Depo, ierīkoja apmācības laukumu, izveidoja celiņus, sastādīja puķes, krūmus un kokus. Līdzekļus piešķīra arī Valmieras rajona BUB. Šoreiz tos sagādāja, apbraukājot vietējos iedzīvotājus. No viņu dārzēm uz Depo atceļoja visdažādākie augi. A. Miķelsona ģimene nežēloja savu enerģiju, personīgo ipašumu un naudu – viss tika veltīts vajadzīgās vietas veidošanai. Vairākus gadus par parku rūpējās A. Miķelsons, D. Munce, V. Kalniņa un ļoti daudz rencēnieši.

V. Kalniņa atceras, ka tēvs bijis precīzs, ātrs un pamatīgs. Pie telefona dežurējusi mamma un ziņojusi trauksmi. Viņa skrējusi pie šofera A. Gustsona Liepu ielā, bet tēvs devis skaņas signālu. Sākumā ar kādu baznīcas zvanu, vēlāk rokas sirēnu, bet pēc tam jau elektrisko.

Un tad atkal nāca jauni padomju laika noteikumi – Ugunsdzēsēju parku pagasta deputāti kādā sesijā nolēma pārdēvēt par Deputātu parku. Pamazām tas aizauga. Pēc tam

nosprieda likvidēt. Palika tikai Depo – arī tagad tas pārkrāsots grezno apkārtni.

No šodienas redzes punkta skatoties, šķiet, ka «brandmajors» A. Miķelsons bija ugunsdrošības darba fenomens, 1955. gadā apbalvots ar Latvijas BUB teicamnieka nozīmi Nr. 173. Veikdams savus tiešos darba pienākumus, viņš daudz izdarīja ugunsdrošības aģitācijā – paša veidoti stūrīši ar pirmsākuma inventāru atradās iestādēs, fermās, laukumos, šķūņos. Viņš reizēm pat aizstāja Valmieras rajona BUB vadītāju A. Lāci atvaļinājuma laikā.

Ar lielu mīlestību un nozīmību V. Kalniņa šodien stāsta par bijušo. Pirmās iemaņas ugunsdzēsības darbā Rencēnos guva J. Gustsons, kurš dzīvē kļuva par profesionālu ugunsdzēsēju. Neprognozējamās situācijās blakus saviem tēviem stājās ne tikai dēli, bet arī meitas. Tā prasme dzēst un vēlme pasargāt ienāca rencēniešu domāšanā un rīcībā. Lai atceramies tos bezbailīgos un uzņēmīgos: A. Miķelsonu, E. Zaķīti, K. Skujiņu, V. Daini, M. Glavecki, J. Eglīti, E. Ozolu, J. Ozoliņu un daudzus citus, kuri vairs nav mūsu vidū.

Lai nepietrūkst vēlmes, veselības un izturības šodienas BUK dalībniekiem: vadītājam J. Maļikenam un viņa ģimenei, A. Zaķītim, D. Ješkinam, A. Lubānam un viņa ģimenei, J. Skujiņam, A. Dreimanim, A. Lācim, N. Žingelam un viņa ģimenei, M. Šatrovskai, R. Groziņai, I. Blažei un vēl citiem, īpaši jaunajiem.

Inese Birzko

Valmieras rajona BUB Padomes locekle

Piecdesmitie gadi. Tagadējā Ugunsdzēsēju depo celtniecības laikā Latvijas BUB galvenās pārvaldes vīri kopā ar Viņu Kalniņu.

Depo celtniecības darbi 60. gados Valkas ielā.

Rencēnu BUK vīri, no kreisās B. Mednis, H. Baldiņš, A. Miķelsons, L. Kalniņš sešdesmitajos gados.

Kas slēpjas mājvārdos

Kaut arī tikai stāstītās atmiņas, dzirdētas no citu mutēm, veido kādas iedomātas mīlas mājas tēlu, arvien ceļš mani ved uz vietu tādā kā uzkalnā, kur spraucos caur mazām un nīprām priedītēm, un tad saprotu – citādi nemaz nevarēja nosaukt šīs mājas, jo te kalnā saule pirmā spoguļojas prieku ziedu vālitēs, te lietus vissmaržīgāk līst pa prieku stumbru sārtu mizu un sniegs visciešāk piekļaujas čiekuru ķekariem.

– Priekškalns! Sauksim mājas par Priekškalnu!

Un tā 1922. gadā, kad kļajā iznāk Jāņa Endzelīna «Latvijas vietu vārdi» I sējums, kurā aprakstīti Vidzemes vietu vārdi, te ietverti arī Rencēnu pagasta toponīmi (apdzīvoto un neapdzīvoto vietu nosaukumi), pie kuriem pieskaitīti arī daži Burtnieku pagasta mājvārdi, jo vēsturiskā attīstībā Rencēnu un Burtnieku novadu robeža bieži mainīta. Jāpiebilst, ka visi vietu vārdi toreiz tika lietoti nevis daudzskaitļa, bet gan vienskaitļa formā.

Šoreiz tad arī es ielūkošos Rencēnu pagasta mājvārdu krājumā, jo cik dažādas ir mājas un to atrašanās vietas, tik daudzveidīgi ir to nosaukumi, par kuru skaidrību un daļību varam tikai priecāties, jo to nozīmi uztveram tieši vai arī spējam tikai uztvert kādas asociācijas vai izteikt minējumus, jo to *etimoloģija* (vārda īstā, sākotnējā nozīme) meklējama jau daudz dziļākā valodas struktūrā.

Mūsu pagasta mājvārdos sastopami dzīvnieki – *Vecclāči, Jaunbebri, Kaķiši, Lūši, Eži, Vilciņi, Skudras* u. c. tāpat arī putni – *Siļi, Gaiļi, Gulbiši, Dzērvītes, Medņi, Ciruliši, Cepliši* u. c. Protams, tā kā zemnieki vienmēr ir milējis ziedus un kokus, tad tie mājvārdos parādās visvairāk. Tās ir *Madaras, Papardes, Niedrites, Rozes, Griķi, Apiņi, Liepziedi, Pūpoli, Liepiņas, Eglaines, Kļavas, Lazdāji, Eglītes, Gobas, Ābeles, Ieviņas, Ozoli, Paegliši, Ceriņi, Alkšņi, Birtālas* u. c.

Par kalnaināko apvidu Vidzemē uzskata Centrālo augstieni, kur dižojas pats Gaiziņš, tomēr jāsaprot, ka arī Rencēnu pagastā kalnu netrūkst, proti, mājvārdos vārds *kalns* lietots gan nosaukuma sākumā, piemēram, *Kalnāči, Kalnāres, Kalnmaļi*, gan arī nosaukuma otrajā daļā – *Ezerkalni, Oškalni, Bērskalni, Lāčkalni, Sauleskalni, Smilškalni, Magonkalni, Rožkalni, Priekškalni, Grantskalni* u. c. Arī Rencēnu teritorijā varam sastapt zilo ezeru zemi, jo mums ir *Ošupes, Upītes, Liči, Upmaļi* un *Strautiņi*.

Māju atrašanās vietas raksturojums atspoguļojas arī tādās mājvārdos kā *Kraujas, Arumi, Kļajumi, Jaunlejas, Celmiņi, Purmaļi, Mežāres*, kā arī tādās nosaukumos, kas darināti ar izskaņu – *nieki*, piemēram, *Lejpurnieki, Strautnieki, Robežnieki, Kļavnieki, Ezernieki*. Mājvārdi, kas darināti ar izskaņu – *nieki*, ne tikai nosauc vietu, bet, iespējams, arī mājas iedzīvotāju kādreizējo nodarbošanos – *Dārznieki, Bļodnieki, Amatnieki, Dravnieki, Podnieki, Lidumnieki* u. c. Par nodarbošanos liecina arī *Kalēju, Arāju, Melderīšu* un *Bajāru* mājvārdi.

Pavisam citādu gaišumu cilvēki ielikuši mājvārdos *Ausmas, Gaismas, Saulītes, Auseklī, Ritausmas*, bet daudz spēcīgākas ir tās mājas, kuras nosauktas par *Dzintariem, Tēraudiem, Zeltiem, Dzelzavām, Dimantiem, Vairogiem, Vecpiķiem, Lejasšķēpiem* u. c.

Tādi ir mājvārdi Rencēnu pagastā, kuru nozīmi mēs mēdzam uztvert tieši, taču ir arī tādi, kuru etimoloģija ir sena vai arī saistīta ar citu valodu ietekmi. Šoreiz aprakstīšu tikai dažus mājvārdus, bet jāsaprot, ar pašu nosaukumu *Rencēni*.

Rencēnu etimoloģija saistās ar mājvārdu *Rencis*, kas bijusi viena no pirmajām mājām šajā apvidū resp. *rencis* «renstele, noteka», «zema, slapja vieta mežā» ME (K. Milenbaha un J. Endzelīna «Latviešu valodas vārdnīca»). No šā mājvārda tad arī atvasināti *rencēni* (pašlaik ir mājas *Jaunrencēni*).

Mājvārdu *Balceri* var saistīt ar baltiem ceriem, tomēr valodā saknei *bal-* ir nozīme «liela peļķe, purvs, purvājs, dumbrājs», savukārt liešu *keras* – «krūms, cers». Mājas arī atrodas blakus upītei zemā vietā, kur izveidojusies dumbrājam līdzīga vieta. Tāpat arī *Baloži* saistāmi ar mums pazīstamiem putniem, taču liešu valodā *balotas* apzīmē «purvainas pļavas» (sakne *bal-*), un kurš gan nezina Baložu purvainās pļavas. Valoda pieļauj, ka kādreizējie iedzīvotāji varēja dot mājai nosaukumu, izdzirdot somugrisko *ilma* «skaists, jauks laiks» – un

tās ir *Ilmēnu mājas*, savukārt pēc tautas etimoloģijas varētu spriest, ka pie *Klupu* mājām vienmēr klupuši gan cilvēki, gan zirgi, bet vācu *klumpen* nozīmē ko citu – «gabals, zemes pika». Līdzīgi arī *Mašas*, ņemot vērā vārdu *matte*, apzīmē «kalnu, pļavas vai pļavu». Zemas vietas apzīmējumu ietver arī *Mikāju* – «miklājs, muklaine», liešu valodā *minkalas* «stingrs māls» – un *Muldēnu mājas* – vācu *mulde* «ieplaka, paleja». Kad mājas atrodas nepieejamā vietā, «istā muškutā», tad tās var nosaukt tikai par *Muškuiem*, bet, kad jau runa par «spraugām, plaisām» (no vācu *Spalt*), tad tās ir *Speļģu mājas*.

Lūk, kas slēpjas Rencēnu pagasta mājvārdos, ņemot par ceļarādītāju pašu valodas senās, kā arī citu valodu līdzīgās vārda formas, kas palīdz noteikt vārda etimoloģiju.

Protams, lai norādītu būtiskas pazīmes, tiek izmantotas vārdu saknes, pirmajā daļā *jaun-, vec-, lej-, zem-, liel-, maz-* u. tml.

Īpaši iemīļotas ir pamazinājuma formas, kas rada mīluma izjūtas, piemēram, ja būtu mājvārds *Vilki* – viss skaidrs, jo dzīvo kā vilki, bet *Vilciņi* – Sarkangalvīte var jau padomāt, vai neiegriezties apjautāties ceļu pie vecmāmiņas. Līdzīgi arī *Dadziši, Kaķiši, Radziņi, Ziediņi* u. c. Ir arī paralēls lietojums – *Gulbi – Gulbiši, Liepas – Liepiņas, Ozoli – Ozoliņi* u. c.

Mājvārdi mums var pastāstīt brīnumu lietas, un tajos slēpjas īpaša valodas bagātība, ko cilvēks pats radījis. Cilvēks savās mājās ir saimnieks, tur mījas dzīves darba gaitas ar sirds prieku un skumju mirkļiem un mainās paaudžu paaudzes – aiziet plašajā pasaulē un saka: «Es dzīvoju *Ziediņos!*»

Bet man prātā iespurgs pavasaris ar tā pirmajām ziedošām zelta māllepēm pie sliekšņa un ceriņu nolikušiem zariem pagalmā vidū.

Kas slēpjas Jūsu mājvārdā?

Vineta Kaķe

KULTŪRAS DZĪVE

Saulīte dancoja sudraba kalnā Zeltītas karpītes kājiņās.

Ir 28. februāra nakts, plkst. 00.30, kad Rencēnos cēli ielīgo varens divstāvēgs autobuss varen jaukiem šoferiņiem Juri un Valeriju un jau vietu ieņēmušiem dažiem «Rota» dalībniekiem. «Rota» brauc koncertceļojumā uz Itāliju uz Venēcijas pavasara masku festivālu, kur laipni kā ceļabiedrus uzaicināja dziesmu draugu kopa «Nāburgi» no Valkas!

Drudžainā mantu krāmēšana, vietu ieņemšana – tas viss pieder pie lietas! Tad brauciens uz Valku pēc «Nāburgiem».

Rīgā mums piebiedrojās gide Tatjana Stalte – vēsturi, valstu tradīciju un kultūru zinātnieci, aizrautīgu stāstītāji. Ceļš tāls un reizēm varbūt arī grūts mēģinājums. Bet kā tikām Austrijas kalnu pārejās un varenajos Alpu kalnos – grūts miegs kā ar roku atņemti. Ir tak jocīgi – ja skaties no braucamās daļas lejā un mašīnas izskatās kā bērnu rotaļu mašīniņas un cilvēciņi kā skudriņas! Un tie neskaitāmie tuneli, likās, dažam jau nu gala nebūs un saulīti vairs neieraudzīs.

Vēl viens tunelis, vēl viens un Itālijas robeža klāt! Ko cerējām ieraudzīt? Saulainu pavasari! Ieraudzījām, bet tādu kā pie mums patreiz – ne īsti siltu, ne īsti skaistu. Dabas ainavas ne ar ko daudz īpaši neatšķiras no mūsējām. Gar lielo autostrādi līdzenumi, līdzenumi, apstādīti ar regulārām vīnogu rindām. Izbrīnu un nesaprašanu līdz Venēcijai mums izraisīja ļoti regulāri stādītas un koptas apšu audzes. Venēcijā atrisinājums radās pats no sevis, kam tās apses audzina. Lai nostiprinātu pašu Venēciju un visas salu malas, un kuģīšu piestātnes, no apsēm gatavo pašus.

Lauksaimnieciskā darbošanās vēl «snauda», retumis kāds traktors kustējās pa lauku.

Mūsu apmešanās vieta – kūrortpilsētiņa Lido de Jesolo Adrijas jūras krastā. Viesnīcā pārgulējām trīs nakts. Pirmais vakars iekārtošanās un beidzot atlaišanās un atpūta īsti slīpi!

Otrās dienas rīts – steidzīgas brokastis, steidzīga ģērbšanās tautu tērpos un doma – kāda būs sapņu pilsēta Venēcija? Apmēram 0,5 stundas brauciena ar autobusu uz kuģīšu piestātni, stundas brauciens ar kuģīti – un Venēcija! No tāluma jau sagaida Sv. Marka laukums, kurā arī notiek visa festivāla centrālā darbība. Laukums ļaužu pilns gan maskās, gan bez maskām. Maskas, sevi rādīdamas, pastaigājas laiskā soli – greznas, aristokrātiskas, dārgas un ... aukstas.

Mēs tomēr esam pieraduši pie saviem lāčiem, zaķiem, kaķiem, dzīvēm un pat nāves. No mūsu maskām jūt neparastu siltumu un maģisku spēku.

Plkst. 12.30 Engēļu laukumā pirmais koncerts un plkst. 16.00 turpat otrs koncerts. Klausītāji tādi paši tūristi kā mēs. Interese par mūsu dziesmām liela, sevišķi patika dejas, kad daži pat centās līdzdarboties. Vilnīm izdevās veiksmīgi iemācīt spiczbakainai un šaurbrūņainai dāmai lekt mūsu polku.

Sv. Marka laukumā dejojām un dziedām aiz pirmās sajūsmas.

Trešā diena – ceļojuma diena. Ar kuģīti 1,5 stundas braucām uz Murano salu, kur dažnedažādus nieciņus, niekus un varen lielas, dārgas lietas (lustra – 7000 latu) gatavo no stikla. To procesu jau bijām redzējuši Austrijas ekskursijā. Šoreiz sajūsmināja pats brauciens. Kā nu ne! Tu sēdi vai stāvi tāpat kā autobusā, gar logu slidpilsētiņas ar baznīcu torņiem, un tomēr nav tā, jo tas viss ir uz ūdens. nepārtraukti kursē gan kravas kuģīši, gan taksometri. Tāda divaina sajūta pārņem to redzot.

Vēl viena nakts viesnīcā, vēl pēdējās brokastis, kurās visus trīs rītus divas bulciņas, divi marmelādes gabaliņi, viens sviesta gabaliņš un kafija. Vēl pēdējās atvadas Adrijas jūrai un pasakainai skaistajiem gliemežvākiem, visus žēl, nevarējām salasīt līdz. Tad ceļš atpakaļ uz mājām, ar 8 stundu stāvēšanu Vīnē un pastaigu pa Vīni, kuru jau bijām daudz maz iepazinuši iepriekšējā ekskursijā. Un tad bez pārtraukuma līdz pašai Rīgai. Šoreiz multas visos robežpunktos labvēlīgas mums, ātri tikām cauri gan turp gan atpakaļceļā.

Ko teikt gala vārdā? Laikam visi bijām nedaudz vilušies Venēcijā – nu nebija tā uzposies kā rāda filmās, māju sienas no mitruma nomelnējušas, ļaudis ātri, karstasinīgi un arī neviesmīlīgi. Visu nosaka nauda, viss maksā naudu, pat vienkārša atsešanās uz krēsla kafējnīcā. Ūdeņi nedzirdi, netiri, Venēcijas simbols – gondolas – nu tā kā vecās mātes droška – apvilkta ar drēbi. Kurš gondoljieris bagātāks, tas pielicis klāt kādu zeltītu detaļu. Brauciens ar gondolu maksāja 16 eiro. Ne visiem pa makam.

Bet vienalga, lai nebija tā kā sapņos rādījās, lai īstenība skarbāka – netīrāka un naidīgāka, vienalga, brīnums tas ir Zemes virsū – tā Venēcija!

Šim braucienam gatavojamies no skates Valkā un katrs tad likām latu pa latam «zeķē» – arī grūts darbs. Un tāpēc m-i-l-z-i-g-s paldies pagasta pašvaldībai par atbalstu. Žēl tikai, ka nekad nevaram nevienam no pagastmājas pierunāt braukt mums līdz.

Pēc visiem priekiem, kā vienmēr, atkal darbs un «Rota» gatavojas jūnijā Valkā– Valgā pierobežu folkloras festivālam, tas divas dienas Dziesmu svētkos, un pats galvenais, «Baltika 2003».

Un tā kā: Klausījosi, brīnījosi,

Kas aiz kalna gavilēj?

Lieldienīņa braukšus brauca,

Asnus veda vezumā,

tad «Rotas» saime visiem pagasta laudim novēl liksmas, saulainas Lieldienas un daudz šūpoties, lai visu gadu nenāk miegs, un lai nekož odi, mušas un dunduri.

Folkloras kopa «Rota»

Engēļu laukums. Pēc abiem koncertiem.

Redz, ka neesam noguruši! Varam dziedāt un diēt vēl!

Kultūras dzīves jaunumi

Ir sācies jauns gads, kurš ir atnesis mums daudz jauku brīžu.

❖ Janvāra mēnesī notika 2 koru sadziedāšanās koncerts. Mūsu pašu pagasta pašdarbnieki pabija Vaidavā uz 7 pagastu sadraudzības pasākumu. Tajā piedalījās vokālais ansamblis «Noskaņa», folkloras kopa «Rota» un vidējās paaudzes deju kolektīvs.

❖ Visu februāra mēnesi kultūras nama zālē varēja aplūkot Cēsu foto studijas 1 darba gada jubilejas darbus.

❖ Marta mēnesī, proti 25. martā, Lizdēnos, kafējnicā «Lāse» tika atzīmēta komunistiskā genocīda upuru piemiņas diena.

❖ Marta beigās deju kolektīvs piedalījās Valmierā deju kolektīvu skatē, kurā ieguva tiesības piedalīties dziesmu svētkos Rīgā. Brīnišķīgs brīdis bija arī tad, kad mūsu folkloras kopas dalībniekam Herbertam Baltgalvim tika atzīmēta 75. dzimšanas diena. Tika lustēts uz nebēdu.

❖ Aprīļa sākumā kultūras namā viesojās Rīgas leļļu teātris ar izrādi «Lapsa kūmiņš un vilciņš znotiņš». Izrāde bija ļoti jauka, pamācoša, žēl ka pārsvarā bija bērnodārza bērni un tik maz pārstāvēti skolas vecuma bērni.

❖ Vokālais ansamblis gatavojas rajona vokālo ansambļu skatei, kura notiks Kocēnos 4. aprīlī. Tajā pašā dienā kultūras namā viesojas 8. Saeimas frakcijas «Jaunais laiks» deputāti – A. Krūmiņš, U. Klauss.

❖ Paralēli visam tiek veikts remonts kultūras namā. Sagaidīsim kultūras nama 80. dzimšanas dienu ar skaistu namu.

Pasākumi aprīļa un maija mēnesī

12. aprīlis – **Pašdarbnieku balle.**

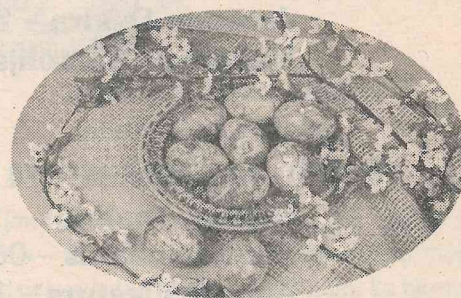
Aicināti arī pārējie
pagasta iedzīvotāji gan
uz koncertu, gan uz
kopēju lustēšanos.

19. aprīlis – **Limonādes turnīrs**

20. aprīlis – **Sēklu un stādu tirdziņš.
Rokdarbu, amatnieku
izstāde.**

pl. 13.00 **Liieldienas Rencēnos**

pl. 15.00 **Liieldienas Lizdēnos**

9. maijs – **Skolas kolektīvu
koncerts Mātes dienai.**

11. maijs – **Kultūras nama kolektīvu
koncerts Mātes dienai.**

31. maijs – **7 pagastu apvienošanās
projekta pašdarbnieku
koncerts.**

Par izmaiņām sekojiet līdzi.

Sveicam jubilārus

janvārī, februārī, martā, aprīlī, maijā

50 gadi

Cirule Mētra – 08.01
Jursone Rasma – 26.02.
Laktiņš Jānis – 14.03.
Balode Gunta – 20.03.
Spožums Guntis – 27.03.
Jansone Dzidra – 26.05.
Makārovs Anatolijs – 26.05.

55 gadi

Lohina Vizma – 14.02.
Repins Anatolijs – 25.02.
Birzkops Jānis – 08.03.
Auniņš Viesturs – 17.03.
Vergins Edgars – 24.03.
Zariņš Kārlis – 11.05.
Savicka Valda – 17.05.
Hromova Frigija – 25.05.
Nasedkins Aleksandrs – 30.05.

60 gadi

Zeide Edgars – 17.02.
Rudzītis Alekss – 12.03.
Kotuls Aleksejs – 05.04.
Ulmanis Andris – 14.04.
Dreimanis Andris – 16.04.
Bauģis Ēvalds – 27.04.

65 gadi

Aumeisters Valdis – 08.01.
Liepiņa Zaiga – 06.02.
Braukis Arvīds – 10.02.
Lielgalvis Nikolajs – 05.02.
Pētersone Ieva – 10.02.
Jākobsons Gunārs – 10.03.
Bandere Pauline – 20.03.
Strazdiņš Jānis – 02.04.
Boša Austrā – 30.04.
Dreimanis Jānis – 30.04.
Liepiņa Liliņa – 07.05.
Dambītis Jānis – 21.05.

70 gadi

Ivanova Antoņina – 24.01.
Mūrniece Gita – 30.03.
Kuple Ināra – 23.04.
Spunde Magda – 26.04.
Jākobsone Jūliņa – 30.04.
Apinis Imants – 04.05.
Livena Rasma – 18.05.
Kotovičs Ivans – 25.05.

75 gadi

Lase Elga – 12.02.
Celmiņa Velta – 24.02.
Baltgalvis Herberts – 19.03.
Uļģe Velta – 01.04.
Vinovskis Aleksandrs – 21.05.

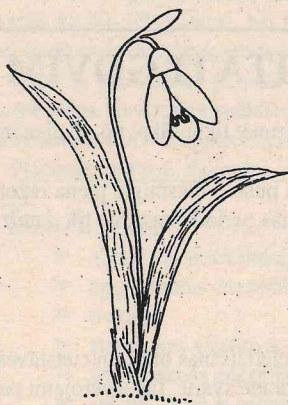
80 gadi

Kuplis Haralds – 16.02.
Strauta Marija – 01.04.
Kaduša Elza – 04.04.
Strunka Ernests – 12.04.
Krieva Ella – 31.05.,

90 gadi

Apine Milda – 28.03.

Rudens pavasarī

Ir skaista, saulaina 29. marta diena. Tā ir liela svētku diena sirmajai kundzei **Mildai Apinei**. Kafējnicā «Lāse» tiek svinēti viņas 90. šūpla svētki. Godināt jubilāri ieradīs draugu un kaimiņu pulciņš. Ar skaistām, senajām dziesmām cienījamo jubilāri sveic dziesmu draugi «Dedzieda». Viesos bija ieradusies viņas dvīņumāsa Martas kundze. Arī viņa tika sveikta ar skaistiem ziedu pušķiem. Pie svētku galda tika cildināts jubilāres garais, smaga darba mūžs. Labus, atzinīgus vārdus teica A. Āboliņa un pagasta vecākais K. Sedvalds. Tika daudz dziedātas senas dziesmas. Priecājāties, ka arī jubilāres tik cienījamā vecumā vēl dziedāja līdzī, it sevišķi dvīņumāsa Martas kundze, ar skaidru un skaņu balsi.

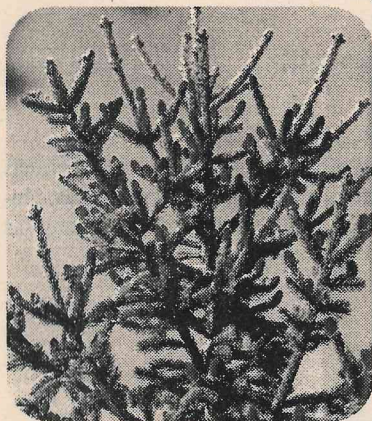
Tika teikti daudz labu vēlējumu, un arī «lietišķas pamācības», kā lietot zāles možumam. Jubilāre apgalvo, ka viņa citas zāles savā garajā mūžā neesot lietojusi, kā tikai āriģi – kampareļļu, iekšķīgi – «Melno balzamu», jo tas dziedējis visas kaites. No sirds var tikai priecāties, skatoties uz jubilārēm, ka vēl dzīves rudenī var būt tik žirgtas un dzīvespriecīgas. Jāpateicas pensionāru komitejas priekšsēdētājai M. Traubergai, kura vienmēr nāk ar savu padomu, lai viss būtu skaisti. Paldies Lilijas Liepiņas ģimenei un Olitai Trēziņai par garšīgiem ēdieniem un mājīgajām telpām.

Pensionāru pad. locekle L. Širava

Pavasara darbi

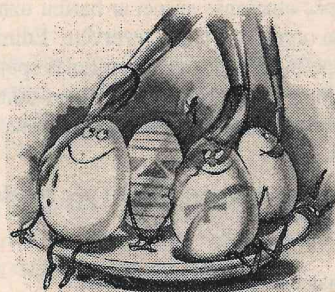
Jau ir iestājies pavasaris, mostas visa dzīvā radība, arī kūlas dedzinātāji. Lai nesabojātu jauko pavasara noskaņu, mēs, mežniecības darbinieki, iesakām jebkuram topošajam kūlas dedzinātājam padomāt vai tiešām man to vajag. Jo visi mēs esam dzirdējuši, daži arī piedzīvojuši uguns nelaimi, negribētos, lai arī šogad kāda «cilvēciņa» pavirša attieksme pret citu dzīvo radību un kūlas dedzināšanas mānija radītu kādu postu. Tāpēc pērnā gada zāle (kūla) ir aizliegta dedzināt ar likumu un par to tiek piemērots administratīvais sods līdz Ls 250.

Otrs jautājums, par ko gribas atgādināt, ir meža atjaunošana. Ik gadu palielinās to mežu īpašnieku vai valdītāju skaits, kuri neatjauno mežu Meža likuma noteiktajā termiņā, un tā 2002. gadā bija 41 neapzinīgais meža īpašnieks vai valdītājs, bet šogad 2003. gadā jau 54 meža īpašnieki vai valdītāji. Lai veicinātu sekmīgāku meža atjaunošanu, Rencēnu mežniecības darbinieki sniegs jebkuru konsultāciju par pareizu meža atjaunošanu un dabiski atjaunotās platības pareizu izkopšanu. Sākot ar 2003. gadu, tos meža īpašniekus vai valdītājus, kuri nebūs atjaunojuši mežu noteiktajā termiņā, būs spiesti administratīvi sodīt līdz Ls 150.

*Rencēnu mežniecības
mežsardze
Sarmīte Vēvere*

MEDICĪNA

*Lielās dienas rītiņā
Agri gāju šūpoties
Lai redzēju koku galus
Zelta sauli margojam.*

Andra Drikana GĀP sveic visus sirsnīgi pavasara svētkos Lieldienās.

Vēl jau zeme ir sasalusi un guļ arī mazie «mošķiņi» – ērces, bet kā saulīte sāks sildīt vairāk, tā tie celsies ar jaunu spar. Atgādinām, ka bērniem, kuriem 98; 99; un 2000. gadā izdarīja 3 reizēju bezmaksas vakcināciju, šogad jātaisa 4 pote – revakcinācija. Vakcīna iepriekš jāpasūta Rencēnu aptiekā (cena Ls 6.68, pagaidām).

Nav pārtraukta arī potēšanās pret difteriju. Tā nav pazudusi no zemes virsas un ir reģistrēti arī saslimšanas gadījumi.

Lūgums – kuri nav izņēmuši «zaļās kartītes», kas apstiprina, ka esat reģistrējušies pie ģimenes ārsta, lūdzu, izņemiet. Mūsu darba režīms nemainīgs.

Un tagad ieklausieties – Lieldienas rītā saulei lecot, vajag upē mazgāties, tad esot skaidra seja, laba veselība un odi nekožot (gan jau ērces arī).

Liksmas Lieldienas!

SIA «A. ZĀLĪŠA UN E. JUITINOVIČA VETERINĀRAIS SERVISS»

Reģ. Nr. 44103008437, Limbažu ielā 6, Valmierā, LV-4201

Tālr./fakss: 42-22080. E-pasts: vet.servis@mauer.lv

CEĻI, KĀ UZLABOT APSĒKĻOŠANAS EFEKTIVITĀTI GOVĪM

Govju apsēklošanai jābūt plānotai un rūpīgi gatavotai. Daudzi uzskata, ka par govju apsēklošanu jāsāk domāt tikai sākot no 40 dienām pēc atnešanās un jāpārtrauc to darīt, kad konstatēts, ka govys ir grūсна.

Diemžēl šāda pieeja ir virspusēja. Par nākošo veiksmīgo apsēklošanu jādomā jau govys grūsnības otrajā pusē. Veiksmīgie piena ražotāji ir sapratuši, ka govys, kuras nav atbilstoši ēdinātas un aprūpētas cietstāvēšanas periodā, pirms un pēc atnešanās periodā, neražos tik daudz produkcijas, kā iecerēts, tās būs problemātiski apsēklot un biežāk slimos.

Tāpēc aprakstīšu, manuprāt, būtiskāko, kas ietekmē govju apaugļošanas.

1. Govju barojuma noteikšana un atbilstoša ēdināšana

Vērojot pēc 5 ballu sistēmas, govīm jāatnesas ar barojumu 3,25-3,72. Šāds barojums govīm jāsniedz cietlāišanas brīdī un cietstāvēšanas periodā tam nevajadzētu mainīties. Īpaši bīstami, ja govys cietstāvēšanas brīdī nonāk enerģijas deficītā un zaudē svaru. Tas ievērojami palielina govju skaitu, kurām pēc atnešanās ir placentas aizture, ketoze, traucēts dzimumorgānu atveseļošanās process.

Atsevišķa uzmanība jāvelti govīm pārejas periodā, apmēram 3 nedēļas pirms un pēc atnešanās. Govīm šajās 3 nedēļās pirms atnešanās jāpalielina spēkbarības un proteīna piedevu deva līdz 0,5-1% no ķermeņa svara. Tas dienā sastāda 3-6 kg atbilstoša proteīna satura spēkbarības.

Šajā periodā spēkbarības un labas kvalitātes rupjās lopbarības izēdināšanai ir kritiski svarīga nozīme, lai nodrošinātu govi ar nepieciešamo enerģiju un sagatavotu priekškuņģus tās barības pārstrādāšanai, kādu izēdinās pēc atnešanās periodā (0-30 dienas pēc atnešanās), kad govij vislielākā vajadzība pēc enerģijas.

Govys pirmos divus mēnešus pēc atnešanās nespēj ar barību uzņemt tik daudz enerģijas, cik nepieciešams produkcijas ražošanai, tāpēc tā trūkstošo enerģiju ņem no savām organisma tauku rezervēm. Ēdināšanas pamatuzdevums šajā periodā – nodrošināt atbilstošu enerģijas saturu barības devā un maksimālu apetīti jeb sausnas uzņemšanas spēju. Govys nedrīkstētu zaudēt vairāk kā 1 balli barojuma.

Govys, kurām atnesoties barojums ir lielāks kā 3,75 balles, sliktāk ēd, biežāk slimo ar ketozi un strauji zaudē svaru, kas negatīvi ietekmē apaugļošanas. Govys, kurām atnesoties barojums ir mazāks nekā 3 balles, neražos pietiekoši daudz produkcijas, un paies ilgāks laiks pēc atnešanās, kamēr sāks meklēt.

Barojuma zudums (ballēs) pēc atnešanās, un tā saistība ar apaugļošanas.

	...<0,5	0,5-1,0	1,0<...
Dienas līdz pirmajai ovulācijai	27	31	42
Dienas līdz pirmajai meklēšanās reizei	48	41	62
Dienas līdz pirmajai apsēklošanai	68	67	79
Apaugļošanās % pirmo reizi apsēklojot	65	53	17

Tabulā mēs redzam, ka veiksmīgi apsēklotu govju skaits atšķiras dramatiski. Govīm, kuras zaudējušas barojumu par vairāk nekā 1 balli, tikai katra piektā apsēklošanas reize ir sekmīga.

Daži ieteikumi, kā nodrošināt govīm vajadzīgo enerģiju un sausnas uzņemšanas spēju:

- katrai ražības grupai un laktācijas posmam atbilstošu, savlaicīgu pārreķinātu barības devu;
- pieejamu barību un ūdeni 24 stundas diennaktī;
- Paēdušai govij barības galdā jāpaliek 10% rupjās lopbarības, kas jāizvāc. Ja barības galds ir tukšs, govys ir badā. Piebīdiet barību govīm vairākas reizes dienā, tā stimulējot ēstgribu.
- iztīriet govij barības galdu vismaz 1 reizi dienā, bet vēlams pirms katras barošanas;
- vasarā govys barojiet biežāk un nodrošiniet govīm barību vēsajās stundās;
- vēsas, labi ventilētas telpas, komfortablas gulvietas;
- atbilstoša pieeja pie barības galdā 60-90 cm uz govi, atkarībā no barošanas veida;
- savlaicīga nagu kopšana, lai govys varētu pietiekoši ilgi nostāvēt pie barības galdā un brīvi līdz tam nokļūt;
- atalgošana, lai mazinātu stresu.

2. Slimību profilakse un savlaicīga ārstēšana

Vislielākais slimību īpatsvars ir tieši pēcdzemdību periodā (2 nedēļas pēc atnešanās). Tāpēc cietstāvēšanas, atnešanās un pēc atnešanās periodu pareizai novadīšanai ir nepārvērtējama nozīme. Biežākās slimības ir piena trieka, ketoze, placentas aizture, dzemdes infekcijas, glumenieka dislokācijas. Bieži šīs slimības ir saistītas viena ar otru. Ar vislielākajām izmaksām saistīta piena trieka, jo govys, kuras slimojušas ar piena trieku:

- 8,9 reizes vairāk saslimst ar ketozi;
- 8,1 reizi vairāk saslimst ar vides mastītu;
- 6,5 reizes vairāk ir apgrūtinātu dzemdību;
- 3,4 reizes vairāk glumenieka dislokāciju;
- 3,2 reizes biežāk placentas aizture.

Nevarēšu aprakstīt visas šīs slimības, bet pateikšu manuprāt svarīgāko.

Piena triekas profilakses pamatā ir pareizs minerālvielu saturs cietstāvēšanas periodā, īpaši 3 nedēļas pirms atnešanās. Lai noteiktu minerālvielu sastāvu barības devā, barības analīzes ir nepieciešamas. Svarīga loma ir kālija saturam, tas nedrīkst pārsniegt 2,2% sausnā (jābūt 1,0–1,5%). Tāpat kā kalcija un fosfora pārkāpums palielina iespēju saslimt ar piena trieku. Nodrošiniet, lai kalcija sastāvs barības devā būtu mazāk kā 80–100 g dienā, bet fosfora mazāk kā 45 g dienā. Ja izēdināmajā barībā kalcija un fosfora saturs pārsniedz šos rādītājus, pievienojiet barības devai anjonu saturošus sāļus (amonija hlorīdu, amonija sulfātu, magnija hlorīdu, magnija sulfātu).

Ketozes profilakses pamatā ir atbilstošas enerģijas nodrošināšana barības devā un pasargāšana no pārlietu lielas organisma enerģijas zaudēšanas. Savlaicīga spēkbarības un proteīna piedevu izēdināšana cietstāvēšanas perioda otrajā pusē un pēcatnešanās periodā. Pakāpeniski palieliniet pa 0,5–1 kg spēkbarības dienā līdz sasniedz vismaz 1 kg un katriem 3 litriem izslauktā piena.

Placentas aizture, dzemdes infekcijas. Lai no šīm slimībām izvairītos, visam pamatā ir govju organisma aizsargspēju celšana un bezstresa vide.

Biežākie cēloņi:

- aborti vai priekšlaicīgas dzemdības;
- apgrūtinātas dzemdības, higiēnas neievērošana, pieņemot dzemdības;
- dviņi;
- stress, kas saistīts ar augstu apkārtējās vides temperatūru, sliktu ventilāciju, pārmērīgu dzīvnieku blīvumu, mitrām guļvietām;
- nepietiekošs enerģijas un proteīna līmenis barības devā;
- selēna, A un E vitamīnu trūkums (selēna un AD3E vitamīna papildus piebarošana vai injicēšana pēdējā mēnesī pirms atnešanās ir vēlams).

Govīm, kurām šo slimību gadījumā ir vispārējās veselības traucējumi, jāuzsāk savlaicīga ārstēšana. Papildus parastajai ārstēšanai, lai veicinātu dzimumorgānu atveseļošanos, no 20 līdz 24 dienai pēc atnešanās vienreizēja prostaglandīna F2 α ļauj apsēklot govīs par 8–10 dienām ātrāk nekā govīs, kurām šī injekcija netika veikta.

Augstākminētajām slimībām pievērsu uzmanību tāpēc, ka tās traucē normālu dzimumorgānu atveseļošanos, samazina govju ēstgribu, veicina svara zaudēšanu, kas negatīvi ietekmē govju spēju apaugļoties.

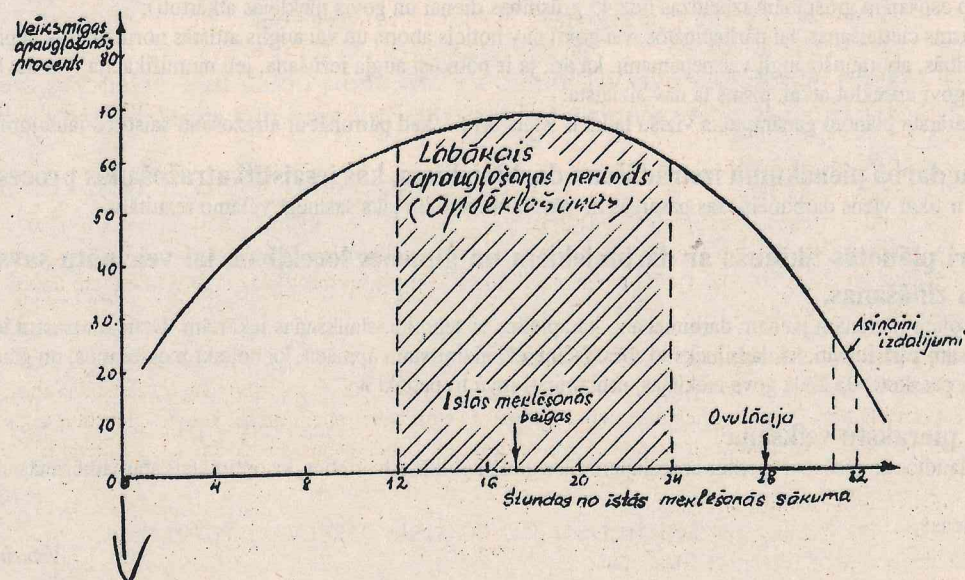
3. Govju meklēšanas noteikšana

Var apsēklot tikai tās govīs, kurām esat noteikuši meklēšanas. Personālam, kas to veic, ir jābūt atbilstošām iemaņām un pacietībai. Lai noteiktu iespējami vairāk meklējošos govjus, tās ir jāaplūko vismaz 4 reizes dienā pa 20 minūtēm, bet vēlams, ne mazāk kā 2 reizes dienā. Visīstākā pazīme, kas liecina par govju meklēšanu, ir tā ka viņa stāv apakšā otrai govij (nekustīguma reflekss). Taču uzmanība jāpievērš arī citām pazīmēm, kas palīdzēs uzveicināt uz meklējošās govju atklāšanu. Tās ir:

- gļotas uz astes vai pie ārējiem dzimumorgāniem;
- kopā atrodas divas vai vairākas govīs, tās var atbalstīt galvu viena pret otras muguru;
- noberzta astes sakne un sēžas kauli, tas liecina, ka šai govij ir bijis nekustīguma reflekss un tā atradusies apakšā otrai govij;
- kāda govjs drošāka, uzbāzīgāka, kā parasti – uzspiežot krustu daļai, tā nevairās, bet stāv;
- kāda govjs tramīgāka, mauj, samazināts dienas izslaukums.

4. Optimālā apsēklošanas laika noteikšana

Visplašāk izplatītais un sekmīgi pielietotais ir «rīta–vakara» princips. Respektīvi, ja redziet, ka govjs stāv apakšā rīta pusē, tad apsēklojiet to vakarā, bet ja govjs stāv apakšā pēcpusdienā, tad apsēklojiet to nākošās dienas rītā. Atcerieties – govjs īstā meklēšanās sākās ar nekustīguma refleksa iestāšanos, jeb, kad tā stāv apakšā un ļauj uzlekt citai govij. Optimālais apsēklošanas laiks ir 12–24 stundas no īstās meklēšanās sākuma.

Govs sāk stāvēt apakšā otrai govij (nekustīguma reflekss)

5. Spermas atkausēšana un apsēklošanas tehnika

Ūdens temperatūra jāpārbauda pirms katras spermas atkausēšanas. Tai jābūt 32-35°C. Pārbaudiet ūdens termometra precizitāti. Spermas atkausēšanas ilgumam jābūt ne mazāk kā 40 sekundēm 0,5 ml pajetei un ne mazāk kā 20 sekundēm 0,25 ml pajetei. Pasargājiet atkausēto spermu no aukstuma šoka. Ievērojiet to iepriekš uzsildītā, bet ne pārkarsētā pistolē. Tāpat nebūtu vēlams novietot termosu vietā, kur uz pajeti krīt tiešie saules stari. Ievadiet spermu tūlīt aiz dzemdes kakla dzemdes ķermenī. Tā jūs iegūsiet vismaz 10-25% labākus rezultātus nekā ievadot spermu dzemdes kaklā. Pēc apsēklošanas mākslīgās apsēklošanas pistoli velciet ārā no govs dzimumorgāniem lēnām skaitot līdz 10, lai neradītu negatīvu spiedienu un neizvilktu līdz ar spermu.

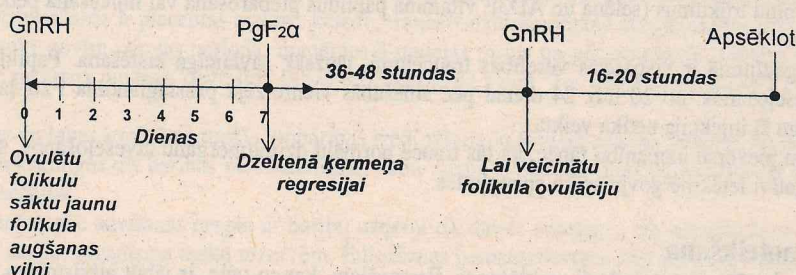
Regulāri atsvaidziniet zināšanas mākslīgās apsēklošanas tehnikuursos.

6. Pielietojama atražošanas plāna izstrādāšana

Svarīgi, lai jūs noteikto dienu laikā apsēklotu plānotās govis un vēlamo laikā iestātos grūsnība. Cik ilgs pēc atnešanās būs brīvprātīgais gaidīšanas periods? 50; 60; 80 vai 100- dienas. Tā ir jūsu izvēle, bet rekomendēju 60-80 dienas. Ko darīt ar govīm, kas šajā laikā nav meklējušas un apsēklotas. Īpaši aktuāli tas ir vasaras karstajā laikā, kad govis ir mazaktīvas un meklēšanas neizrāda.

Meklēšanas sinhronizācija ir viens no risinājumiem. Ilgākā laika periodā ir pierādījies, ka «Ovsync» programma ir viena no efektīvākajām.

Apsēklošanas shēma, lietojot Pg un GnRH

Lai sāktu meklēšanas sinhronizācijas programmas,

- jābūt atbilstoši ēdināšanas turēšanas sistēmai
- jāveido rūpīga pierakstu sistēma
- jākonsultējas ar veterinārārstu, lai pārliecinātos par govju spēju meklēties un izvēlētos piemērotāko programmu

Pielietojot šo metodi, nav nepieciešama meklēšanas noteikšana. Visas govis apsēklo noteiktajā laikā, neatkarīgi no meklēšanas pazīmju izrādīšanas.

Savlaicīga grūsnības pārbaude 35-40 dienas pēc apsēklošanas palīdzēs laicīgi atklāt negrūsnās govis, un būs iespēja ātrāk tās apsēklot.

Es saimniekiem iesaku katru govi pārbaudīt 3 reizes:

- 1. x – sākot ar 35. dienu pēc apsēklošanas, lai pēc iespējas ātri noteiktu negrūsnās govis;
- 2. x – pēc 60. dienas pēc apsēklošanas, lai apstiprinātu, ka šī govs joprojām ir grūсна un nav noticis agrīnais aborts vai augļa uzsūkšanās (15% no esošajām grūsnībām izbeidzas līdz 45 grūsnības dienai un govis meklējas atkārtoti);
- 3. x – pirms cietlāišanas, lai pārliecinātos, vai govij nav noticis aborts un vai auglis attīstās normāli. Tas nepieciešams tāpēc, ka govīm ejot ganībās, abortējušo augli var nepamanīt, kā arī, ja ir notikusi augļa iežušana, jeb mumifikācija, var savlaicīgi izsaukt abortu un vērtīgu govi apsēklot atkal, pirms tā nav aizlaista.

Tieši veterinārārsta plānoto ganāmpulka vizīšu laikā ir īstais brīdis, kad pārrunāt ar atražošanu saistītos jautājumus.

7. Rakstītu darba pienākumu izstrādāšana darbiniekiem, kas iesaistīti atražošanas procesā Jūsu ganāmpulkā.

Pat, ja Jums ir tikai viens darbinieks, tas pasargās no pārpratumiem un ļaus sasniegt vēlamo rezultātu.

8. Regulāri plānotās tikšanās ar darbiniekiem un ģimenes locekļiem, lai veicinātu savstarpējo sapratni un nostiprinātu zināšanas.

Mēs izskaidrojam ikvienam jaunam darbiniekam, kā apieties ar tehniku, slaukšanas iekārtām. Uzticam ar šīm iekārtām strādāt patstāvīgi tikai tad, kad esam pārliecināti, ka darbinieks to spēs. Taču bieži aizmirstam apmācīt, kā noteikt meklēšanas, un gaidām, ka tas notiks pats no sevis, vienkārši pasakot: «Ja kāda govs meklējas, neaizmirsti man to pateikt.»

9. Precīza pierakstu veikšana

Solidziniet plānotos atražošanas mērķus ar reālajiem Jūsu ganāmpulkā. Atcerieties, ka optimālais starpatnešanās intervāls ir 12-13,5 mēneši.

Lai Jums veicas!

Veterinārārsts Egils Juitinovičs